

Notitie afweging en keuze concept VKA-gebied voor windenergie op basis van MER-resultaten en ontwerp onderzoek, d.d. 1 juli 2024

1. Inleiding

In deze notitie gaan we in op de inhoudelijke afwegingen hoe de gemeenten zijn gekomen tot het Voorkeursalternatief. Die afwegingen zijn hoofdzakelijk voortgekomen uit het ontwerp onderzoek en het MER-onderzoek, waarin een uitgebreid participatietraject is doorlopen.

2. MER-varianten, ontwerp onderzoek en resultaten

2.1 Proces varianten en VKA (ontwerp onderzoek en MER)

In het najaar van 2022 is het ontwerp onderzoek gestart met een inventarisatie van kansen en waarden in het gebied op een groot aantal thema's, zoals water en bodem, landbouw, natuur, landschap en cultuurhistorie, wonen en beleving. Op basis hiervan, en telkens in samenspraak met belangenorganisaties, zijn eerst een veelheid aan varianten ontwikkeld en voorgelegd aan de omgeving. Mede aan de hand van een quick scan milieu, en in overleg met specialisten en belangenorganisaties, en ook op basis van input vanuit de brede omgeving en de raden, zijn hieruit uiteindelijk 5 MER-varianten opgesteld.

In de MER zijn deze 5 varianten onderzocht: Basis, Geluid, Natuur, Landschap en Rest (zie bijlage). Van tevoren was al de verwachting dat het VKA uiteindelijk een combinatie zou zijn van de verschillende varianten. Om de hoeken van het speelveld in beeld te krijgen, zijn de varianten immers zoveel mogelijk onderscheidend ten opzichte van elkaar. Alle varianten zijn ontwikkeld vanuit een leidend ontwerp principe. Zo worden keuzes gerelateerd aan een ontwerp principe inzichtelijk. Zo maakt de variantenstudie onder andere inzichtelijk wat de keuze voor een strengere geluidsnorm, het vermijden van natuurgebieden of het volgen van een landschappelijk patroon betekent voor andere milieuthema's.

De MER-resultaten werden sep/okt 2023 opgeleverd. Mede op basis van de MER-resultaten zijn in het ontwerp onderzoek vervolgens vier denkrichtingen geschetst voor het VKA (zie bijlage). Deze denkrichtingen hadden allen elementen in zich van de vier (meest realistische) varianten, dus niet Rest. In elke denkrichting is getracht op die manier rekening te houden met de MER-varianten en bijbehorende resultaten, en gezocht naar een goede combinatie van de elementen uit die varianten.

- A. Binnen zoekgebied, lijkt meest op variant Natuur (maar denkrichting A gaat niet buiten het zoekgebied).
- B. Uitbreiding Zoekgebied, lijkt meest op variant Geluid.
- C. Accent op Zuid en Oost, lijkt meest op variant Natuur (al gaat denkrichting C niet buiten het zoekgebied) en voor 's-Hertogenbosch ook Basis
- D. Accent op Zuid en Oost + Noordzijde Hertogswetering, lijkt meest op varianten Landschap (T2) en Natuur (al gaat denkrichting B niet buiten het zoekgebied) en voor 's-Hertogenbosch ook variant Basis

In overleg met belangenorganisaties en (interne en externe) specialisten is vervolgens gekozen voor een concept VKA-gebied voor windenergie, die het meest lijkt op denkrichting D (zie bijlage). De basisgedachten van denkrichting D zijn daarbij overgenomen:

- Vrijhouden van natuurwaarden in het noordelijk deel van de polder
- Plaatsen van turbines aan weerszijden van Hertogswetering
- Wel betrekken van deel ganzen -en smientengebied grondgebied 's-Hertogenbosch en Oss om naar verwachting aan de energiedoelstelling te voldoen

- Ook in variant D werd ruimte geboden voor enkele turbines in de 1 tot 2 km zone in Oss. In het VKA is deze ruimte als optie meegenomen.

Voor deze keuze in het ontwerpend onderzoek lagen verschillende afwegingen ten grondslag. Dit beschrijven we bij 'Verantwoording keuzes en belangenafweging'. Eerst maken we een vergelijking met de MER-resultaten.

2.2 Vergelijking met MER-varianten, aanvullend ecologisch onderzoek en integrale beschouwing

In het Plan-MER zijn scores opgenomen voor het VKA-gebied voor windenergie (zie tabel 14.6). Deze benoemen we hieronder, in samenhang met het aanvullende ecologisch onderzoek van Waardenburg en de algehele integrale ruimtelijke beschouwing. *NB Het aantal gebouwen met slagschaduw is hierbij niet meegenomen als aspect, omdat aan deze norm sowieso moet worden voldaan.*

- In vergelijking met de variant **Natuur** scoort het VKA-gebied voor windenergie in de MER minder op de verschillende natuurwaarden (dit wordt bevestigd in het aanvullend ecologisch onderzoek) en op het aspect cultuurhistorische waarden. Het VKA-gebied scoort in de MER t.o.v. de variant Natuur echter beter op het aspect archeologie en daarnaast zijn er (veel) minder geluidgehinderden bij het VKA. Overall zijn de scores in de MER dus vergelijkbaar (het VKA-gebied scoort t.o.v. de variant Natuur beter op geluid, maar minder op natuur). Uit de algehele ruimtelijke beschouwing (zie verder H.3) is echter *aanvullend* te concluderen dat:
 - De variant Natuur niet of niet goed te verantwoorden is vanuit een landschappelijk en ruimtelijk concept.
 - De variant Natuur meer negatieve effecten heeft op het laagvliegebied van Defensie
 - In de variant Natuur niet kan worden voldaan aan de energiedoelstelling
- In vergelijking met de variant **Geluid** scoort het VKA-gebied voor windenergie in de MER minder op de aspecten geluid en externe veiligheid. Ook zijn er meer geluidgehinderden dan in de variant Geluid. Voor het overige zijn de scores in de MER vergelijkbaar. Uit het aanvullende ecologische onderzoek en de algehele ruimtelijke beschouwing is echter *aanvullend* te concluderen dat:
 - Het VKA-gebied (aanzienlijk) minder negatieve effecten heeft op natuurwaarden dan de variant Geluid.
 - De variant Geluid niet of niet goed te verantwoorden is vanuit een landschappelijk en ruimtelijk concept.
 - De variant Geluid meer negatieve effecten heeft op het laagvliegebied van Defensie
 - Bovendien kan bij de variant Geluid niet worden voldaan aan de energiedoelstelling.
- In vergelijking met de variant **Landschap** zijn er met het VKA-gebied voor windenergie in de MER geen noemenswaardige verschillen in effect, maar bij de variant Landschap kan niet aan de energiedoelstelling worden voldaan. Daarnaast heeft variant Landschap T1 soortgelijke negatieve effecten als aanvullend geconstateerd voor variant Geluid, Natuur en Basis t.o.v. het VKA-gebied.
- In vergelijking met de variant **Basis** scoort het VKA-gebied voor windenergie in de MER minder op externe veiligheid, maar beter op het aspect beschermde watergebieden. Ook zijn er iets minder geluidgehinderden in het VKA-gebied, maar scoort Basis T2 weer wat beter op laagfrequent geluid dan het VKA. De scores in de MER zijn dus vergelijkbaar met variant Basis. Uit het aanvullend ecologische onderzoek en de algehele ruimtelijke beschouwing is echter *aanvullend* te concluderen dat:

- Het VKA-gebied (aanzienlijk) minder negatieve effecten heeft op natuurwaarden dan de variant Basis.
- De variant Basis niet goed te verantwoorden is vanuit het landschappelijk en ruimtelijk concept.
- De variant Basis meer negatieve effecten heeft op het laagvlieggebied van Defensie

3. Verantwoording keuzes / belangenafweging

De MER-resultaten zijn input geweest voor de keuze voor het concept VKA, maar uit bovenstaande is ook gebleken dat de integrale ruimtelijke beschouwing en het aanvullende ecologische onderzoek tot aanvullende adviezen en conclusies hebben geleid. Ook zijn politiek-bestuurlijke argumenten relevant voor de keuze van een VKA. Dit lichten we hieronder toe.

Ruimtelijk/landschappelijk/ecologisch/energiedoelstelling (ontwerpend onderzoek)

Vanuit het ruimtelijk en landschappelijk oogpunt, is het VKA-gebied voor windenergie de meest logische en verdedigbare keuze. Belangrijke argumenten hierbij zijn het vormgeven van een energielandschap in een cluster en duidelijk afgebakend windpark, in het grootschalige en open komlandschap en in de (stedelijke) invloedssfeer van het omliggende stedelijk gebied en infrastructuur. Dit staat uitgebreider beschreven in de ontwerpnota. Bovendien kan met het VKA-gebied worden voldaan aan de energiedoelstellingen.

Ook is het concept VKA-gebied voor windenergie verdedigbaar gelet op de ecologische waarden in de polder. Met het VKA-gebied voor windenergie worden de hoge natuurwaarden in het noordelijk deel van de polder gerespecteerd/behouden en beschermde natuurgebieden (NNB) niet aangetast. Het nieuwe energielandschap met windturbines rond de grens van beide gemeenten is daarnaast een kans om de cultuurhistorische dragende elementen in het landschap, zoals de huidige Hertogswetering, Hoefgraaf en de historie van de Beerse Overlaat te respecteren en meer beleefbaar te maken. Dit wordt nader gemotiveerd en toegelicht in de ontwerpnota van het landschapsbureau. Deze argumenten komen hieronder ook terug in de beschrijving.

Vergelijking MER-varianten in combinatie met belangenafweging uit ontwerpend onderzoek

Vergelijking met Geluid en Basis

Het VKA-gebied voor windenergie scoort in de MER-resultaten niet beter dan de variant Geluid of Basis. Uit het aanvullend uitgevoerde ecologische onderzoek en het ontwerpend onderzoek blijken echter meer effecten, in het nadeel van de varianten Geluid en Basis. Dit lichten we hieronder toe.

De varianten Geluid en Basis gaan uit van plaatsingszones voor windenergie in het midden en noordelijk deel van het zoekgebied Oss, terwijl deze in het VKA-gebied zijn uitgesloten omwille van een logisch ruimtelijk/landschap concept en vanwege natuurwaarden. Het landschapsbureau en de MER-adviseur hebben aangegeven dat de plaatsingszones in het midden en noordelijk deel van het zoekgebied van Oss niet of niet goed te verantwoorden zijn vanuit ruimtelijk, landschappelijk en ecologisch perspectief. Het landschapsbureau in samenwerking met de MER-adviseur, heeft dit in het ontwerpend onderzoek (2023) al gemotiveerd; ecologisch is dit ook bevestigd met het aanvullende onderzoek dat is uitgevoerd in 2024.

Bovendien hebben de varianten Basis en Geluid naar verwachting een (veel) negatiever effect op het laagvlieggebied van Defensie. Tot slot, wordt in de variant Geluid ook niet de energiedoelstelling behaald. Dit terwijl in het VKA-gebied, het laagvlieggebied zoveel mogelijk wordt ontzien en de energiedoelstelling wordt behaald.

Vergelijking met Natuur

Het VKA-gebied scoort in de MER-resultaten minder op natuur dan de variant Natuur (dit is bevestigd met het aanvullend ecologisch onderzoek). Er zijn echter veel redenen waarom niet gekozen is voor de variant Natuur.

In de variant Natuur ontstaan (veel) meer geluidgehinderden dan bij het VKA-gebied voor windenergie, doordat dicht bij woonkernen turbines worden geplaatst, zo blijkt uit de MER. Ook levert dit mogelijk meer hinder op wat betreft de gezondheid van omwonenden, als ook voor het uitzicht van omwonenden (visuele hinder) en slagschaduw. Daarnaast is de variant Natuur naar verwachting ook niet of niet goed te verantwoorden vanuit ruimtelijk en landschappelijk oogpunt. Bovendien is het de vraag of de energiedoelstelling behaald kan worden. Tot slot, ontstaat in de variant Natuur een negatiever effect op het laagvlieggebied van Defensie dan in het VKA-gebied.

In het VKA-gebied voor windenergie is echter juist wel sprake van een logisch en goed ruimtelijk/landschappelijk concept, waarbij tevens minder omwonenden worden blootgesteld aan hinder (zoals geluid, gezondheid, visuele hinder) en waarbij de hoge natuurwaarden in het noordelijk deel van de polder zoveel mogelijk worden beschermd. De mogelijke aantasting van natuurwaarden in het midden van de polder worden volledig gecompenseerd. Het laagvlieggebied van Defensie wordt daarnaast zoveel mogelijk ontzien en de energiedoelstelling wordt behaald.

Vergelijking met Landschap

In vergelijking met de varianten Landschap zijn vanuit de MER-resultaten (dus) geen noemenswaardige verschillen met het concept VKA-gebied voor windenergie, behalve dan op de energiedoelstelling, waar de variant Landschap niet aan kan voldoen. Daarnaast heeft variant Landschap T1 soortgelijke negatieve effecten als aanvullend geconstateerd voor variant Geluid, Natuur en Basis t.o.v. het VKA-gebied voor windenergie.

Conclusie

Gelet op bovenstaande, is eind 2023 voor een concept VKA-gebied voor windenergie gekozen dat kan voldoen aan de energiedoelstellingen en daarnaast het beste is te verantwoorden op basis van de MER-resultaten en het ontwerpend onderzoek.

4. Conclusie

Samenvattend, is dit als volgt te motiveren aan de hand van de belangrijkste aspecten/belangen:

- Met het VKA-gebied voor windenergie (incl. opties 1-2 km zones Oss) wordt voldaan aan de energiedoelstellingen;
- Ten opzichte van de MER-varianten en de aanvullende beschouwingen, is de keuze voor het VKA-zoekgebied voor windenergie ruimtelijk verantwoord en logisch, gelet op de doelstellingen en effecten (zie hieronder).
- In een cluster, en in het zuidelijk deel van het komlandschap, in de invloedssfeer van de bebouwde kommen en infrastructuur turbines mogelijk maken, zoals gedaan is in het VKA-gebied, is vanuit ruimtelijk en landschappelijk oogpunt de beste te onderbouwen keuze.
- Dichter dan 2 en 1 km afstand bij de bebouwde kom turbines mogelijk maken levert een gunstig effect op voor natuur, maar levert tegelijkertijd aanzienlijk meer geluidgehinderden op en naar verwachting ook meer gehinderden op het gebied van bijv. slagschaduw, visuele hinder en gezondheid. Negatieve effecten op natuur worden minder hoe dichterbij de kernen komt, maar daardoor wordt ook de hinder voor omwonenden steeds groter. Bovendien is dan de energie-opgave niet met zekerheid haalbaar.
- Met het gekozen VKA-gebied voor windenergie met bijbehorende uitgangspunten, worden de hoge natuurwaarden in het noordelijk deel van de polder gerespecteerd/behouden en beschermde natuurgebieden (NNB) niet aangetast (behalve het ganzen –en smientengebied, zie hieronder).

- Natuur wordt in het VKA volledig gecompenseerd / gemitigeerd, passend binnen het ruimtelijk/landschappelijk concept (o.a. door het herbegrenzen van het rust- en foerageergebied van ganzen en smienten dat wordt aangetast).
- Het VKA-gebied heeft het minst negatieve effect op het laagvliegebied van Defensie.